
24. APRIL 1924–27. DECEMBER 2008

Ko smo lani v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU začeli premišljevat, kako bi s simpozijem praznovali 75-letnico inštituta, smo želeli preveriti, kje v vedi smo in kako se je naša folkloristika razvijala skož čas. Z načrtovanim simpozijem smo želeli počastiti tudi 85-letnico rojstva dr. Zmage Kumer, ki je vse svoje življenje posvetila folklori in je več kot štirideset let delala v Glasbenonarodopisnem inštitutu. Za temo simpozija smo si izbrali kar naslov njene, pred desetletji izišle knjižice *Kam bi s to folkloro?* Nihče pa takrat ni slutil, da nas bo dr. Kumrova že pred praznovanjem zapustila. Umrta je decembra 2008 v Gornjem Gradu, kamor se je umaknila pred nekaj leti. Glede na njeno dolgoletno delo

v inštitutu, ki ga je vedno doživljala kot svojega otroka in je bil njen drugi dom, nihče ni pričakoval, da bo kar odšla, četudi ni bila več tako živahna in zdrava kot nekoč. Sama je vedno zatrjevala, da bo vztrajala pri delu v inštitutu do konca, in njena upornost in volja do folklorističnega dela sta nam to le potrjevali. Še po upokojitvi je dolga leta prihajala vsak dan zjutraj v inštitut in pripravljala svoje nove knjige in članke. Delala je tako kakor prej, ko je bila še redno zaposlena, tako kakor je bila vajena vse življenje. Svoje delo je vedno doživljala in sprejemala kot poklicanost in zato tudi kot poklic, ki ji je bil dan in ga je opravljala z največjim veseljem in entuziazmom. To kaže tudi desetina njenih strokovnih, znanstvenih in poljudnih knjig, več sto znanstvenih člankov in razprav, ki so imele tisoče bralcev doma in v tujini. A je kar odšla v savinjsko samoto. Njen umik je najbrž deloma spremljala tudi nekakšna notranja osamljenost. Tudi v Gornjem Gradu je še ustvarjala, pisala in prevajala, vendar se je z vsakim dnem bolj oddaljevala od svojega »edinega otroka« - folklore. Svet za katerega je nekdaj živela, se ji je začel dozdevati drugačen. V njenem srcu in duši je bil svet ljudske duhovne kulture še vedno enak, tudi njen pogled nanj se ni spremenil, spreminjali pa so se pogledi v vedi. Model strokovnih raziskav, v katerega je trdno verjela in ki ga je z vsem človeškim in znanstvenim zanosom tudi utemeljevala in soustvarjala, se ji je začel rušiti, saj so vanj vdirali novi pogledi in nove zamisli in tudi drugačen odnos do pojavov samih. Vse se je začelo zdeti relativno, tudi ves svet okrog nje, ki je iz dneva v dan prinašal nove, drugačne vrednote in sisteme. V nekaterih Zmaga Kumer sploh ni videla vrednot ali napredka, ampak je vse skupaj doživljala kot tiho, a zelo opazno erozijo, ki spodjeda znanstveni in življenjski nazor, o katerem je bila neomajno prepričana. Včasih, ko je še sodelovala na naših inštitutskih sestankih, se mi je zdelo, kako utrudljive in mučne so zanjo vse birokratske novotarije. Ni jih hotela razumeti, tako kot tudi ne birokratske latovščine, tehnicistične in računalniške miselnosti. Vse to je bilo daleč od njenega sveta, od njenega razumevanja in čutenja in neskončno daleč od njenega načina dela in raziskovanja. Bolela jo je že vsaka pravopisna nepravilnost, neslovenske besede, nepravilno izražanje, še toliko bolj pa jo je motil in prizadel vsesplošni (ne)odnos do kulture, posebej ljudske. Vendar se nikoli ni predala, pisala je, opozarjala in tudi polemizirala. Vendar je ob tem čutila, da so si svet in ljudje izbrali drugačne prioritete od tistih, v katere je verjela sama. In zato je najbrž, prvič v življenju, prelomila kakšno svojo obljubo in se umaknila, čeprav si je vedno želela, da bi v »svojem domu«, v inštitutu lahko ostala do konca. A dom ji je postal tuj, njena edina ljubezen – ljudsko pesništvo pa ogroženo v sistemu novih vrednot. »Njen« inštitut, ki ga je dejavno soustvarjala najprej s Francetom Maroltom, nato z Valensom Voduškom in Urošem Krekom in še s celo vrsto sodelavcev, je postajal vse bolj drugačen, vse manj njen. Drugačen je postal tudi »njen« Glasnik SED, ki mu je bila dolga leta urednica, tehnična sodelavka, avtorica člankov, lektorica in razpečevalka. Drugačni so se ji zadeli tudi ljudje, ki jim je iskreno verjela.

Ko berem njene članke ali ko sem poslušal njeno pripovedovanje, se mi je s svojo znanstveno in človeško usodo naenkrat zazdela izredno podobna svojemu vzorniku Karlu Štreklju. Tudi ta je ustvaril še danes nepreseženo delo, a sta ga vseeno prevzela dvom in

zagrenjenost. Podobno stisko je najbrž doživljala tudi dr. Kumrova, ko se je umaknila. Prav na njeno enkratno in veliko znanstveno delo želimo sodelavci opozoriti s simpozijem, posvečenim njej, ki v strokovnih in širšem krogu pooseblja slovensko folkloristično misel.

Njeni dvomi in strahovi so bili odveč, kar pokaže že njeno delo, hkrati pa tudi vsa priznanja in nagrade, ki so pokazala, da je bilo njeno delo ne le sprejeto, ampak tudi spoštovano in cenjeno. Nikoli ni marala »cirkusov«, kot je rekla, a naj vsaj tu spomnimo, da je bila prejemnica Reda dela z zlatim vencem (1983), strokovnega Murkovega priznanja (1989), mednarodne Herderjeve nagrade (1992), najvišje nagrade za znanost – Zoisove nagrade. Že leta 1995 je postala častna članica Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, leta 2003 pa jo je občina Komen počastila še s Štrekljevo nagrado.

Izr. prof. dr. Marko Terseglav, Glasbenonarodopisni inštitut ZRC
SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana, marko.terseglav@zrc-sazu.si